

Fra Fængselsnævnets Virksomhedsomraade.

Af Højesteretsdommer JESPER SIMONSEN,
Formand for Fængselsnævnet¹⁾.

Ud fra den Iagttagelse, at den hidtidige Tilrettelæggelse af Frihedsberøvelse som Straffemiddel i en Del Tilfælde havde vist sig resultatløs, har vor nye Straffelov af 15. April 1930, der traadte i Kraft den 1. Januar 1933, som bekendt for visse Grupper af Lovovertrædere opgivet at reagere imod Forbrydelsen eller rettere Forbryderen med en ved Dommen i Henseende til Varighed fastsat Frihedsberøvelse. Ser man bort fra de af det traditionelle Utilregnelighedsbegreb omfattede Personer (Strfl. § 16), har vi for det første den Gruppe, som falder ind under Straffelovens § 17, det vil sige Personer, som har begaaet den strafbare Handling i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne, herunder seksuel Abnormitet, betinget varigere Tilstand, og som efter de foreliggende Omstændigheder ikke kan anses egnede til Paavirkning gennem Straf. Antages disse to Betingelser at foreligge, opgives Strafanvendelse, og Personen henføres ligesom den utilregnelige til en Gruppe, hvor Patientsynspunktet bliver bestemmende. Hvis Frihedsberøvelse findes paakrævet af Hensyn til at sikre Samfundet mod nye Lovovertrædelser, overgives Personen til Lægerne — med visse retlige Kauteler til Beskyttelse af Samfund og Patient —, og vi finder Patienten i Psykopatforvaringsanstalt, under Aandssvagsforsorg, paa Sindssygehospital og lign. § 17 Personerne udgør en ret blandet Gruppe, der dækker Omraadet mellem de utilregnelige og dem, der efter Loven maa tage de fulde Konsekvenser af deres Delikter. Grup-

¹⁾ Foredrag i Dansk Kriminologisk Selskab i København. Maj 1948.

pen har Interesse for Fængselsnævnet, fordi det, hvis Personen vel opfylder den første af de to ovenfor angivne Betingelser, men ikke ved Dommen antages at opfylde den anden (Strafupaavirkeligheden) og derfor idømmes Straf, kan ændre Afsoningsstedet, noget der dog relativt sjældent forekommer. Antallet af saadanne § 17 Personer er ikke helt ringe. I Psykopatforvaring for Mænd hensad ved Begyndelsen af Marts Maaned 1948 179 forvarede. Hvor mange § 17 Personer, der er anbragt andet Steds, har jeg ikke Tal for. Der vil nu være fuld Enighed om, at Udskillelsen af disse Lovovertrædere til de særlige Foranstaltninger, har vist sig at være et væsentligt Fremskridt. Efter den gamle Ordning vilde et betydeligt Antal af de her henhørende Personer have fyldt op i Fængslerne som uforbederlige Recidivister. Den nye Ordning giver Samfundet større Sikkerhed og samtidig disse fra det normale afvigende Personer en mere hensigtsmæssig og human Behandling. Det sidste har de paagældende dog vanskeligt ved at forstaa; de kæmper ofte i Retssalen for at faa en tidsbestemt Straf i Stedet for at blive undergivet de Sikkerhedsforanstaltninger (Forsorg), som Samfundet maa værne sig med, naar det giver Afkald paa Straf.

De Særgrupper, jeg i det følgende skal beskæftige mig med, er Fængselsnævnets egentlige Domæne, nemlig de til Ungdomsfængsel, Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring hændømte Lovovertrædere.

En fælles Forudsætning for disse Foranstaltningers Anvendelse er, at de paagældende har vist en vis kriminel Asocialitet. I Henseende til Reaktionen mod deres Lovbrud er der endvidere det fælles, at der ikke i Dommen er fastsat noget bestemt Tidsrum for Frihedsberøvelsens Varighed, men denne bestemmes af Fængselsnævnet indenfor de lovbestemte Minima og Maksima efter et Skøn over Fangens Udsigter til lovlydig Livsførelse efter Løsladelse, idet Nævnet herved lægger til Grund Erfaringerne og Iagttagelserne under Fangens Forvaring.

Paa den anden Side er Formaalet med Særbehandlingen væsensforskelligt, eftersom det drejer sig om Ungdomsfængselsfanger eller om arbejdshus- og sikkerhedsforvarede. I første Tilfælde anordner Loven Foranstaltningen som Straf²⁾ tilrettelagt med varige opdra-

²⁾ I Kommissionsbetænkningen af 1923 siges, at da Ungdomsfængsel er Straf, er Benaadning i og for sig ikke udelukket, men den er principiel ikke forenelig med Ordningen af denne Straf, og den forudsættes kun undtagelsesvis anvendt. Praksis stemmer hermed.

gende og uddannende Foranstaltninger for Øje (§ 41). Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring er derimod ifølge Loven Forvaring „i Stedet for Straf“³⁾. Opfattelsen, der ligger til Grund for Indførelse af disse Forvaringsforanstaltninger, hviler, som det hedder i Professor Torps Motiver til det af ham udarbejdede Udkast til Loven, paa det ubestridelige Faktum, „at en Person, skønt der ikke kan paavises nogen Mangel i hans Tilregnelighed, meget vel kan være farlig i den Forstand, at det med den Sikkerhed, som overhovedet kan naas gennem menneskelig Erfaring, kan forudses, at (den normale) Straf ikke vil afholde ham fra nye Forbrydelser“. Man opgiver med andre Ord den saaledes forudselig resultatløse Straf og sætter indenfor visse Grænser Fangens Frihed under Administration af Fængselsnævnet.

Fængselsnævnet er oprettet ved § 12 i den Tilslutning til Straffeloven udstedte Ikrafttrædelseslov. Det bestaar af Direktøren for Fængselsvæsenet som født Medlem, en Dommer som Formand, en i Psykiatri uddannet Læge og en eller flere Personer, som deltager i Forsorgsarbejdet for unge Personer eller for løsladte Fanger; for Tiden er tre saadanne Personer Medlemmer af Fængselsnævnet. Dommeren, Direktøren og Lægen deltager i Behandlingen af alle Sager; mellem de tre andre Medlemmer er Sagerne fordelt paa den Maade, at een deltager i Behandlingen af Sager om Ungdomsfængselsfanger, een i Sager om arbejdshus- og sikkerhedsforvarede, og een i Sager vedrørende Kvinder og enkelte særlige Sager. Der deltager saaledes fire Medlemmer i hver Sags Behandling. Det var i sidste Fase af Behandlingen i Rigsdagen af Forslaget til den nye Straffelov, at det blev fastsat, at en Psykiater skulde være Medlem. Der vil nu være Enghed om, at det er nødvendigt at have Psykiateren i Nævnet. I Almindelighed cirkulerer Sagerne mellem Medlemmerne, og Afgørelsen sker paa Grundlag af skriftlig Votering; naar Sagen giver Anledning dertil, holdes tillige Møde. Beføjelsen for Nævnet til at lade de Personer, om hvem Bestemmelse skal træffes, fremstille for sig

³⁾ Den nævnte Betænkning siger udtrykkelig, at Benaadning ikke kan ske fra Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring. Kommissionens Lovudkast aabner derfor Mulighed for Løsladelse ved kongelig Resolution efter Indstilling fra Fængselsnævnet. Denne Mulighed var udeladt i Regeringsforslaget, idet Benaadning ikke ansaas ganske udelukket. I Praksis er Benaadning sket, hvor særlige Forhold, der gør Forvaringens Fortsættelse formaalsløs, som f. Eks. uhelbredelig Sindssygdom, er indtraadt i de Perioder, hvori Fængselsnævnet ikke kan løslade.

og til at indkalde Personer til Forklaring, har ikke spillet større Rolle i Praksis, men Nævnet har gjort til Regel at besøge Anstalterne en Gang om Aaret dels for at forhandle med Ledelsen og dels for at give de Fanger, der ønsker det, Lejlighed til mundtlig at fremkomme med, hvad de maatte have paa Hjerte. Navnlig sikkerhedsforvarede har vist betydelig Interesse for den personlige Kontakt med Nævnet, og Besøgene tør siges at have været af virkelig Betydning.

Nævnet behandler ca. 500 Sager om Aaret.

Det fremtræder som et markant Træk i den Praksis, der har udviklet sig paa Grundlag af den omhandlede Lovgivning, at de nye Regler har spillet en ringe Rolle for Kvinder. Ikke en eneste Kvinde er idømt Ungdomsfængsel. Kun 1 har været idømt Sikkerhedsforvaring; det ligger en 12 å 13 Aar tilbage; hun døde efter et Par Aars Forløb af Sukkersyge. Det højeste Antal kvindelige Arbejdshusfanger paa noget Tidspunkt var 8, og i de senere Aar har der kun hensiddet 1. I Psykopatforvaring er man efterhaanden naaet op paa 12 å 13 Kvinder, men de er jo som sagt overgivet til Lægernes Omsorg og falder udenfor Nævnets Omraade.

Til *Ungdomsfængsel* skal hændømmes Personer mellem 15 og 21 Aar, naar de har gjort sig skyldige til Straf af Fængsel, og Forbrydelsen maa anses som Udslag af forbryderske Tilbøjeligheder eller af Hang til Lediggang eller til at søge slet Selskab, og Retten derhos finder, at varige opdragende og uddannende Foranstaltninger vil være formaalstjenlige. Strfl's § 41's Kriterier og Vejledning for Beslutningen om Anvendelse af Ungdomsfængsel har for Øje unge, der er kommet saa vidt ind paa Forbryderbanen, at de maa betegnes som begyndende Professions- og Vaneforbrydere. Det er ikke tænkt, at Forbrydelserne skulde være af særlig graverende Art, naar de øvrige Tegn paa Formaalstjenligheden af Behandlingen er til Stede. Paa den ene Side tilsigter Bestemmelsen at holde ude fra Ungdomsfængslet de mest forhærdede, som normalt maa anses for haabløse, og som kan befrygtes at øve daarlig Indflydelse paa de bedre Elementer; til denne Kategori henregner Motiverne dem, der uden Resultat har været gennem Opdragelsesanstalter for særlig vanskelige. (Motiverne 1923, Side 109). Paa den anden Side skal der som anført være manifeste Tegn paa Fare for fortsat kriminel Afsporing eller Tilbøjelighed.

Varigheden af Opholdet er mindst et Aar, højst tre, der i Genindsættelsestilfælde dog kan forlænges med et Aar. Ved Løsladelse

skal Fangen sættes under Tilsyn i et af Fængselsnævnet fastsat Tidrum; det fastsættes normalt til to Aar, dog begrænset af, at det ved første Løsladelse ikke maa gaa ud over fire Aar fra den første Indsættelse. Tilsynet, som netop for disse Personer er af ganske særlig Betydning, sker ved Ungdomsfængslets Foranstaltning, en Ordning som har vist sig praktisk betydningsfuld. Man søger at faa de løsladte anbragt i Lære eller ved Virksomhed, som stemmer med paagældendes Interesse og Evner, og der lægges naturligvis megen Vægt paa bedst mulige Anbringelse.

Der har, siden Straffeloven traadte i Kraft den 1. Januar 1933 og indtil 1. Januar 1945, altsaa i en tolvaarig Periode, været idømt Ungdomsfængsel i 718 Tilfælde. Behandlingen foregaar — bortset fra en Modtagelses- og Isolationsafdeling i Nyborg Statsfængsel — i den til Ungdomsfængsel omdannede smukke gamle Herregaard Søbysøgaard. Belægget er steget forholdsvis jævnt i Aarenes Løb, indtil det kulminerede i 1943, saaledes at Tallet pr. 31. December har været i 1933 69 stigende til 182 i 1943. I 1944 var det 178, og siden har det været faldende (i April 1948 152), uden at dette dog, saa vidt jeg kan se, er Udtryk for nogen Kursændring. Udviklingen er gaaet i Retning af at afkorte Opholdet i Nyborg til Fordel for Behandlingen paa Søbysøgaard, hvilket utvivlsomt er heldigt. Aldersfordelingen ved Indsættelsen har været følgende: 16-aarige 2 %, 17-aarige 10 %, 18-aarige 40 %, 19-aarige 34 %, 20-aarige 14 %. 21 Aar før Indsættelsen effektueredes var 2 Personer. Det er efter mit Skøn af Betydning, at der er ringe Tilgang af de yngste Aldersklasser, da det utvivlsomt er heldigt, at Behandlingen i Ungdomsfængslet gaar Haand i Haand med det naturlige Modningsforløb hos de unge, saaledes at Løsladelsen ikke skal ske, mens Pubertetsuro og Umodenhed endnu er fremtrædende Faktorer i den paagældendes Tilpasningsproces i Samfundet. Overfor de ganske unge har de egentlige Optræningsanstalter deres naturlige Opgave. Hvad de indsattes Fortid angaar, stiller Forholdet sig saaledes: at 25 % ikke tidligere har været tiltalt eller straffet. De resterende 75 % fordeler sig paa følgende Maade, at 18 % — af det samlede Fangetal — tidligere har faaet Tiltalefrafald, 42 % — altsaa en meget betydelig Andel af Ungdomsfængslets hele Materiale — har Tiltalefrafald og været anbragt paa „Hjem“ af forskellig Art. 11 % har haft betinget Dom, 3 % har afsonet kortvarig Frihedsstraf, og 1 % har afsonet Straf i Statsfængsel. Disse Tal siger vel ikke saa synderlig meget om den

kriminelle Belastning hos det Materiale, som Ungdomsfængslet faar at arbejde med, selv om de viser, at kriminelle Tilbøjeligheder i det overvejende Antal Tilfælde har givet sig tydelige Udslag i Fortiden. Paa Grundlag af Erfaringerne faar man dog det Indtryk, at Domstolene ikke idømmer Ungdomsfængsel, uden at Domfældte solidt har kvalificeret sig til det. Sagerne indeholder fyldige Oplysninger om Fangens Forhold, og der er som Regel Lægeudtalelse i Sagen; Nævnet har indført den Regel, at der indhentes Slægtstavle (Arveligheds-skema) fra Arvebiologisk Institut. Man træffer saa at sige aldrig Tilfælde, hvor man finder, at en lempeligere Straf, kunde have været at foretræffe, og paa den anden Side finder jeg heller ikke, at Ungdomsfængsel modtager saa tungt belastede Elementer, at de hellere burde være holdt ude. Det er min Opfattelse, at man bortset fra Tilfælde, hvor Forbrydelsens Grovhed eller Personens psykiske Abnormitet udelukker Ungdomsfængselsbehandling, bør være overordentlig varsom med at undlade at idømme Ungdomsfængsel, fordi Personen synes haabløs, saa Behandlingen kan befrygtes at være spildt. Det vil jo stille sig saaledes, at Ungdomsfængselsbehandling i saadanne Tilfælde er sidste Chance for at afværge en kriminel Løbebane. Samfundet skylder saavel Individet som sig selv at udnytte denne Chance. Faren for, at stærkt anløbne Elementer kan virke skadeligt i Ungdomsfængslet, bør imødegaas ved andre Midler end Udelukkelse. Medens jeg herefter mener at kunne fastslaa, at de Personer, der under den etablerede Praksis sendes til Ungdomsfængslet, falder indenfor det forventedes Rammer, savnes der paa den anden Side sikkert Materiale til Bedømmelse af, om Ungdomsfængselsbehandling burde anvendes i videre Omfang, end det sker i Øjeblikket. Det er dog mit Indtryk, at der vises nogen Tilbageholdenhed med Hensyn til Idømmelse af Ungdomsfængsel.

Det er vanskeligt at give en almindelig Karakteristik af Klientelet i Ungdomsfængslet. Der er dog to Elementer, der træder frem i Billedet. For det første Børneforsorgs- og Anstaldtrengen, hvor Ungdomsfængslet danner Slutledet paa en forudgaaende, resultatløs Behandling. En Del har været gennem Graderne lige til Opdragelsesanstaltens lukkede Afdelinger; nogle har adskillige Undvigelser bag sig, og der er hos en Del oparbejdet en betydelig Trods. Det er en vanskelig Opgave at tøj saadanne Sind op og vække Selverkendelse; men det er min Erfaring, at Ungdomsfængslet ofte har formaaet at fremkalde nye og heldigere Reaktionen hos saadanne Elementer. Jeg

skal ikke her forsøge en Forklaring paa dette Forhold, men nøjes med at give Udtryk for det Skøn, at Ungdomsfængslet har kunnet opnaa en bedre Kontakt med disse Fanger, end man paa Forhaand kunde forvente. Det andet mere fremtrædende Element er den unge Mand som i Forening med Kammerater kommer ind paa Tyverier, begyndende i det mindre, men gradvis antagende et professionelt Tilsnit. Denne Skitsering af Elementer blandt Fangerne er intet Forsøg paa Gruppetdeling, kun en Antydning af, hvad det er for Materiale, der arbejdes med. Iøvrigt er Særkendet for Ungdomsfanger, at det er ufærdige Mennesker, som psykiske Vanskeligheder eller daarlig Paavirkning eller hyppigst en Samvirken mellem begge disse Aarsager har bragt til foruroligende Afsporing. De er paa Grund af deres „Ufærdighed“ i det store og hele særdeles vanskelige at bedømme i Henseende til Fremtidsskæbne. Dog forekommer der Tilfælde, hvor man med stor Sikkerhed, undertiden med Vished, kan regne med fortsat Kriminalitet, hvor altsaa de Muligheder, der er stillet til Fængslets og Fængselsnævnets Raadighed, ikke slaar til til at beskytte Samfundet. Jeg skal endnu tilføje, at Ungdomsfangernes Kriminalitet saa godt som udelukkende bestaar i Berigelsesforbrydelser.

Hvad Behandlingens effektive Varighed (altsaa med Bortseen fra Fradrag for Varetægtsfængsel efter Strfl.'s § 86) angaar, ligger den gennemsnitlig paa henimod 2 Aar; for enkelte Aars Vedkommende har den været lidt over 2 Aar — højst 2 Aar 56 Dage. Løsladelser ved 1 Aars Terminen er sjældne, og Tilbageholdelse uden Prøveløsladelse i alle 3 Aar er heller ikke hyppige. Det gennemsnitlige Varetægtsfradrag har i Aarene varieret fra godt 1 Maaned til henved 2 Maaneder; under de ekstraordinære Forhold i de senere Aar har det været oppe paa en ganske urimelig Højde. Varetægtsfradrag er forøvrigt af tvivlsom Berettigelse ved Ungdomsfængsel og i Forvaringstilfælde. Tilbageholdelsen af Genindsatte har gennemsnitlig ligget paa ca. $1\frac{2}{3}$ Aar. Ny Domfældelse af Prøveløsladte til Ungdomsfængsel, saaledes at der begyndes forfra, er fremkommet, men meget sjældent; denne Mulighed burde utvivlsomt udnyttes noget mere. Indenfor de angivne Gennemsnitstal er der betydelige Variationer; det er jo rent individuelle Hensyn, der er bestemmende for Løsladelsen, og der kan derfor ikke, og bør ikke, danne sig nogen Praksis for Varigheden; der har heller ingen Tilbøjelighed vist sig i den Retning. Løsladelse fra Ungdomsfængsel kan besluttet ogsaa mellem de aarlige Terminer. I Praksis sker saadanne Løsladelser udenfor Terminerne ret

ofte, f. Eks. for at udnytte Beskæftigelseschancen ved ordinære Skiftetider eller ved visse Aarstider eller for at lade en Fange efterkomme Indkaldelse til Militærtjeneste. I de Tilfælde, hvor Behandlingen har vist sig resultatløs, saaledes at man ved Maksimaltidens Udløb staar overfor at skulle løslade en Person, hvis fortsatte Kriminalitet er udenfor enhver Tvivl, burde der — under passende Garantier — være aabnet en Mulighed for fortsat Behandling eller Tilbageholdelse. Det er vanskeligt at se, at det skulde være en fundamental Menneskeret at have Adgang til at begaa nye Krænkelser af Medborgere for derefter at blive indespærret paa et Sted, der giver endnu mindre Haab om social Tilpasning. Der er ingen rimelig Grund til at afbryde en Kur, som endnu ikke er tilendebragt, eller til at unddrage den kronisk lidende en passende Støtte. Vejen til en eventuel Forlængelse af Behandlingen vilde være lettere, hvis man helt forlod Synspunktet Straf med dens Element af Gengældelse eller Kompensation og i Stedet vedkendte sig Reaktionen som det, den efter sit Formaal bør være, Behandling (Opdragelse) eller Hjelpeforanstaltning (Forsorg).

Jeg kommer nu til det betydningsfulde Spørgsmaal, hvilke Resultater Behandlingen i Ungdomsfængslet har bragt. Her kan Tallene ikke føres helt op til 1945, fordi Slutresultatet ikke kan foreligge for de sidste Aar. Men tager vi Resultatet beregnet efter endelig Løsladelse for de i de første 9 Aar indsatte, viser det sig, at af det samlede Antal indsatte har 58 % ikke senere kvalificeret sig til Statsfængsel, medens 42 % er idømt Statsfængsel. For en umiddelbar Betragtning kan denne Tilbagefaldsprocent synes nedslaaende høj. Men jeg vil dog gerne med al den Vægt, jeg kan, vende mig imod, at der fra dens Størrelse kan drages den Slutning, at Ungdomsfængslet skulde være et forfejlet Eksperiment, eller at Behandlingen i hvert Fald skulde være grebet forkert an. I sidste Henseende finder jeg Anledning til at fremhæve, at der indenfor de af Lovgivning af Bevillingsmyndigheder givne Rammer arbejdes fortrinligt i Ungdomsfængslet. Opgaven er vanskelig og delikat og kræver megen Aarvaagenhed og Forstaaelse overfor de stærkt nuancerede Individualiteter, som Belæget bestaar af, hvis det skal lykkes at tøj dem op og fremkalde Tilpasningsindstilling. Man kan kun med Anerkendelse følge de Bestræbelser, der i saa Henseende udfoldes. Hermed er imidlertid ikke sagt, at alt er tilfredsstillende, som det er. Jeg har allerede antydnet visse principielle Reformers; men der kan ogsaa være Grund til at overveje andre Ting saavel i Henseende til det ydre Apparat som til

Behandlingsmaaden. Hvad dernæst en Vurdering af Ungdomsfængselsinstitutionen som saadan under Hensyn til Tilbagefaldsprocenten angaar, maa Kvaliteten af det Klientel, der arbejdes med, i høj Grad komme i Betragtning. I saa Henseende er Forholdet som allerede anført, at det i det store og hele er et særdeles belastet Materiale, der sendes Ungdomsfængslet. En Bedømmelse af Resultatet ved Sammenligning med Resultaterne fra andre Straffemaader er derfor uberetiget. Problemet er, hvorledes det vilde være gaaet, hvis de samme Fanger havde afsonet almindelig Fængselsstraf; thi det er jo Alternativet. Noget egentligt Sammenligningsmateriale af Værdi i saa Henseende lader sig næppe tilvejebringe. Men paa Grundlag af mangeaarig Beskæftigelse med herhenhørende Spørgsmaal tør jeg hævde, at det er et særdeles respektabelt Resultat, Ungdomsfængslet har opnaaet, naar 58 % af Fangerne senere har holdt sig fri af egentlig Kriminalitet. Efter alle Erfaringer vilde Forholdet have stillet sig betydeligt ugunstigere, hvis Fangerne havde faaet almindelig Fængselsstraf. De vilde forøvrigt i Almindelighed heller ikke have været heldige Elementer iblandt Fængselsfangerne. De Penge, Staten ofrer paa Ungdomsfængslet, er utvivlsomt ogsaa fra et rent økonomisk Synspunkt velanvendte.

Arbejdshuset er af Lovens Fædre tænkt som Anbringelsessted for de kroniske Smaaforbrydere, de mere besværlige end farlige Lovovertrædere, paa hvem de kortvarige Frihedsstraffe, som deres Handlinger ellers kunde kvalificere dem til, efter Erfaringen er virkningsløse. Det drejer sig om Løsgængere, Betlere, mindre Berigelsesforbrydere af forskellig Art, ikke ondartede Sædelighedsforbrydere (f. Eks. Ekshibitionister o. lign.). Personerne er som Regel psykisk defekte paa et eller flere Omraader og uden Evne til at klare sig i normal borgerlig Tilværelse. Loven anordner Forvaring i Stedet for Straf, men fastsætter dog en Maksimumstid for Forvaringen og nærer efter Motiverne en vis Forventning om, at den ordnede Levevis og regelmæssige Arbejdstræning kan faa blivende Virkning.

De arbejdshusforvarede anbringes nu alle i Arbejdshuset i Sønder Omme. Tidligere var der tillige en Afdeling i Horsens Statsfængsel, og der har været Afdelinger (Fialaler) ogsaa andet Steds. Arbejdshus er ikke noget godt Navn; der skal jo ikke arbejdes mere der end i andre Anstalter, og Navnet minder for meget om et Tugtens Sted; den Sprogbrug synes ogsaa haardnakket at ville holde sig, at der „afsones“ Arbejdshus, skønt Forvaring her principielt ikke har mere

med Afsoning at gøre end Anbringelse i Psykopatforvaring eller i Aandssvageanstalt i Henhold til Dom. Det virker uheldigt paa de forvarede at opretholde Forestillingen om Afsoning; det fremkalder Spekulationer over Forholdsmæssigheden mellem sidste Forseelse og Forvaringens Varighed og kan give Anledning til Forurettelsesfølelse. Det bør, ogsaa i Terminologien, fastholdes, at Forvaringen hviler paa ganske andre Hensyn end „Straf“ for konkrete Handlinger.

Strfl.'s § 62 fastsætter de Betingelser, der skal foreligge for at aabne Domstolene Adgang til at dømme til Hensættelse i Arbejdshus. Betingelserne kan kort angives saaledes: 2 Fængselsstraffe for Berigelsesforbrydelse eller Løsgængeri og Recidiv inden 3 Aar, 3 Straffe for Betleri og Recidiv inden 2 Aar, 1 Fængselsstraf for Sædelighedsforbrydelse og Recidiv inden 3 Aar samt i alle Tilfælde Antagelse af Tilbøjelighed eller Hang til en vis Forbryderskhed; tidligere Indsættelse i Arbejdshus kan i alle Tilfælde træde i Stedet for de nævnte Forstraffe. Endvidere er medtaget Forbrydelse under Paa-virkning af Spiritus forudsat, at paagældende er forfalden til Druk-kenskab, samt Udbredelse af venerisk Smitte i Gentagelsestilfælde. Med Hensyn til Forstraffe er Kravene altsaa beskedne; Vægten er i væsentlig Grad lagt paa Delinkventens kriminelle og asociale Habitus. Valget mellem Arbejdshus eller Straf er ligesom ved Sikkerhedsforvaring — altid fakultativt.

Ser man nu paa, hvem det er, Domstolene sender i Arbejdshuset, kan jeg uden dog at besvære med Statistik fastslaa, at Antallet af Forstraffe i al Almindelighed ligger væsentlig over, hvad Loven fastsætter som Minimum. Noget kan dette i Overgangstiden skyldes Arv fra den gamle Straffelovgivning, som med rund Haand tildelte denne Kategori af Lovovertrædere Smaastraffe. Men det er mit Indtryk, at Domstolene i Henseende til Forstraffe har ønsket solide Holdepunkter for Straffens Nytteløshed, før de vælger Arbejdshus. Maaske er der dog i den senere Tid en Udvikling i Retning af at vælge Arbejdshus i videre Omfang end tidligere, det vil sige til at medtage yngre Aldersklasser med færre Forstraffe. Over Alderen ved første Indsættelse foreligger ingen fuldstændig Statistik. De til Raadighed værende Tal viser, at der er ganske faa indsatte under 25 Aar — kun 1 à 2 %, naar der bortses fra de allerførste Aar. I Aldersklassen 25—30 Aar er der omkring 20 %, 30—40 Aar omkring 40 %, 40—50 Aar omkring 20 %, 50—60 Aar omkring 15 % og over 60 Aar et Par %.

De indsattes psykiske Habitus frembyder — bortset fra den Tilbøjelighed til Forbrydelser og uordentlig Levevis, som er den legale Betingelse for Indsættelsen — et ret broget Billede. Der er som forudsat ved Lovens Udarbejdelse ofte fremtrædende karakterologiske Brist: Viljeslappe, korttænkende, hemningssvage, sære, psykopatisk prægede Personer, undertiden, men langt fra som Regel, intellektuelt underlødige. Symptomatisk har deres Svagheder det tilfælles, at de vanskeliggør eller hindrer en normal social og lovlydig Livsførelse. Men de dybere liggende Aarsager er vanskelige at udrede; de er stærkt nuancerede og indgaar i varierende Kombinationer. Erkendelsen af disse Aarsagers virkelige Natur og af deres kriminologiske Betydning synes i det hele at volde nogen Vanskelighed. Man opgiver vel at straffe disse Personer, men kun fordi Straffen har vist sig at være virkningsløs som Beskyttelse for Samfundet. Man oprettholder derimod Forestillingen om Strafansvarlighed, og nærer som nævnt en vis Forventning om, at den langvarige Frihedsberøvelse med Arbejdstvang skal have ogsaa specialpræventiv Virkning. Saa længe man ikke kan naa til en bedre Diagnosticering af de enkelte Tilfælde, maa man vel det. Det faktiske Forhold er imidlertid, at den asociale og kriminelle Levevis i et betydeligt Antal Tilfælde er konstitutionelt betinget, og at i hvert Fald en Del af de indsatte paa lignende Maade som § 17-Personer burde bringes ind under Patient-synspunktet. Udsigten til gennem en mere adækvat Behandling at opnaa et bedre Resultat, for Individet saavel som for Samfundet, vilde derved blive større, rent bortset fra, at det er irrationelt og uretfærdigt at stille et vist adfærdmæssigt Krav til en Person, som fra Naturens Haand savner Forudsætninger for at honorere Kravet.

Vil man imidlertid begrænse sig til at give en Beskrivelse af de arbejdsforvarede efter de ydre Udslag af deres kriminelle Asocialitet, bliver de mere fremtrædende Typer Snyltere, af mere eller mindre ondartet Karakter, Alfonser, Svindlere og Plattenslagere, Tyve af forskellige Grader fra dem, der er paa Grænsen til Sikkerhedsforvaring, og til dem, der smaastjæler til Dagen og Vejen og ned til relativt harmløse Betlere og Vagabonder. En hel Del af dem har det besværligt med sig selv og Omgivelserne og volder disciplinære Vanskeligheder, andre indordner sig let under Anstaltsreglerne og er nemme at have med at gøre; de kan bare ikke paa egen Haand administrere deres Frihed. Disse sidste er i egentlig Forstand Kriminalasylemner; de burde paa lempelig Maade være under Forsorg;

maaske kunde i visse Tilfælde Anbringelse i Lighed med Familiepleje for aandssvage være tilstrækkelig. Jeg har siden 1940 noteret de forekommende Tilfælde af saadanne skikkelige Asylemner; Tallet er indtil Udgangen af 1947 112; det hviler paa en skønsmæssig Bedømmelse af de enkelte Tilfælde, men jeg tør hævde, at det i hvert Fald ikke er for højt. For mange af de indsatte har overdrevet Spiritusnydelse spillet ind. Trods de ret betydelige Forskelligheder i Kriminalitet og Væremaade er der for den overvejende Del af dem det fælles, at de uhjælpeligt ligger under for visse Ejendommeligheder i deres psykiske Habitus. Man forsoner sig maaske lettest med Tanken om en fikseret Abnormitet, naar det drejer sig om den godlidende Vagabond, der konstant falder for Flaskens og Fodrejsens Tilløkkelser. Han kan være saa anstaltstræt, han være vil, eller som det undertiden udtrykkes, at „Arbejdshuset er ved at gaa ham paa Nerverne“ og han kan have de oprigtigste Forsætter; det hjælper alt sammen ikke den Dag, Friheden er indenfor Rækkevidde. En af dem udtrykte det forleden saaledes, da han under en kort Orlov fra Arbejdshuset, faldt for Fristelsen og gik „paa Valsen“ i Stedet for at vende tilbage, at han trængte til „at være sig selv“, egentlig saare forstaaeligt set ud fra hans Forudsætninger. Jeppe Aakjær har skildret Typen i Visen om Per Søvren, hvori forekommer Linierne:

„med Bisselæ'r i mine Sko
og godt Humør til Færden,
med ringe Mønt, men Tørst for to,
saadan kom jeg til Verden.“

Ja, saadan kom han til Verden.

Den Forstaaelse og Overbærenhed, som dette Faktum paakalder for denne Types Vedkommende, skylder man forskellige andre af Arbejdshusets Typer, selv om de i deres Fremtræden er mindre hyggelige.

Antallet af Indsættelser i Arbejdshus har været en Del varierende. Det steg ret stærkt de første Aar. Topbelægningen ligger ved Begyndelsen af 1936. 1. Marts 1936 hensad saaledes 475. Der var nogen Usikkerhed i Domstolenes Praksis, og enkelte uegnede Personer, saaledes nogle temmelig unge var kommet ind. Pladsvanskeligheder medførte en Henstilling til Domstolene om at holde igen, og i den følgende Tid faldt Tallet; Januar 1937 var det 419, Januar 1938 353 og Januar 1941 var det nede paa 297. Senere var det steget

igen saaledes i Januar 1945 til 328. I Marts i Aar var det 339. Der forekommer praktisk taget ingen Indsættelser, som kan give Anledning til Kritik. De indsatte er i al Almindelighed udprægede Forvaringsobjekter. Paa den anden Side savnes der Materiale til Bedømmelse af, om der i Fængslerne sidder Personer, der rettelig hører hjemme i Arbejdshuset.

Efter Straffelovens § 63 er Varigheden mindst 1 Aar. Ved første Indsættelse skal Indstilling til Fængselsnævnet dog først ske efter 2 Aar og ved gentagen Indsættelse efter 3 Aar. Der skal derefter indstilles 1 Gang om Aaret. Løsladelse udenfor Terminerne maa ikke ske. Efter 5 Aar skal ubetinget Løsladelse finde Sted. I mere end 5 Aar kan ingen tilbageholdes, heller ikke i Tilfælde, hvor en fra Arbejdshus prøveløsladt faar ny Arbejdshusdom, mens der endnu var en Rest efter den tidligere Dom; denne Rest bortfalder eo ipso ved den nye Dom. Ved Løsladelse, forinden de 5 Aar er udløbet, bestemmer Nævnet, om Løsladelsen skal være ubetinget eller paa Prøve; i sidste Fald skal Prøvetiden være 1 Aar.

I Praksis forekommer Løsladelse efter 1 Aar ikke. Løsladelsesprocenten ved 2 Aars Terminen er ringe, kun ca. 2. Ved 3 Aars Terminen er den ca. 30, ved 4 Aars Terminen lidt mindre, og ved Udløbet af de 5 Aar bliver den altsaa lidt højere; det vil altsaa sige, at ca. 40 % tilbageholdes i alle 5 Aar. Disse Tal hviler paa Forholdene i de senere Aar, og er noget paavirkede af, at der allerede er adskillige Gengangere blandt de forvarede. Ved Løsladelse før 5 Aars Fristen fastsættes altid Prøvetid med Tilsyn og almindelige Vilkaar om ordentlig og straffri Levevis. Efter Tilfældets Omstændigheder anordnes tillige særlige Vilkaar f. Eks. med Hensyn til Opholdssted eller Forbliven ved en vis Art Arbejde og lign. Afholdsvilkaar paalægges, hvis den paagældende har Tilbøjelighed til Spiritusnydelse; dette Vilkaar er dog af tvivlsom Værdi — og maaske ogsaa Berettigelse overfor de egentlige Drankere. Tilsynet kan overfor visse Typer have Værdi, men det har i det store og hele vanskelige Vilkaar overfor de urolige Sjæle, der aldrig finder blivende Sted. Der er nu engang i disse Sind saa mærkværdigt kort fra Impuls til Handling og ofte et paafaldende Misforhold mellem Impulsens Aarsag og Udslag.

Nogen Tilbagefaldsstatistik for Arbejdshusforvarede for den Periode, jeg behandler, kan jeg ikke fremlægge. Det ligger imidlertid i Sagens Natur, at der for dette Klientel sjældent vil blive Tale om egentlig Resocialisering. Enkelte gaar ud paa Grund af Alder og

anden Anbringelse, men bortset herfra sker Løsladelserne som Regel med ringe Haab; et „Sindslagsskifte“ er i det hele for disse Kategoriens Vedkommende et saa uhyre sjældent Fænomen, at det nærmest maa henvises til Miraklernes Verden. Løsladelserne før Femaarsperiodens Udløb skyldes sjældent Forventning om, at den paagældende skulde være i Stand til varigt at holde sig paa Lovens Grund. Man kan derimod finde Anledning til at prøve, om Tilsyn under Gensættelsestrusel kan hjælpe paa rette Vej. Der kan tilbyde sig saa gode Anbringelsesmuligheder, at de efter Omstændighederne kan begrundede en Prøveløsladelse. Endelig kan paagældendes relative Ufarlighed eller Ungdom gøre det rimeligt at give den Chance, som de forvarede altid energisk anmoder om i deres Henvendelser til Fængselsnævnet. Det maa ved Afgørelserne komme i Betragtning, at den forvarede skal ud til fuld Frihed efter 5 Aar, selv om det er nok saa givet, at han vil falde tilbage til den Vandel, der bragte ham i Arbejdshuset; Rimeligheden af denne absolutte Varighedsbegrænsning er forøvrigt særdeles omtvistelig. Opførslen i Arbejdshuset indgaar som Led i Løsladelsesovervejelserne dels som Symptom paa vedkommendes Indstilling og dels af pædagogiske Hensyn.

Alt i alt er Muligheden for social Tilpasning af Arbejdshusforvarede kun ringe. Som tidligere nævnte kunde Ændringer i Forvarings- og Behandlingsmaaden sikkert gøre den lempligere for nogle og mere formaalstjenlig for andre, men et Haab om at kunne gøre de forvarede til normale Borgere giver de gjorte Erfaringer intet Grundlag for. De repræsenterer i det store og hele Afvigelser fra det normale, ondartede eller godlidende, men Afvigelser, Avner fra Livets Tærskelværk med kun faa Kerner iblandt.

Det forekommer, at Domstolene idømmes løsladte arbejdshusforvarede, som paany forser sig, mindre Fængselsstraffe, skønt ny Arbejdshusdom synes i høj Grad indiceret; der hensidder saaledes for Tiden 27 forhenværende arbejdshusforvarede i Statsfængslet i Vridsløselille. Det siges, at saadanne Afgørelser undertiden beror paa den Betragtning, at Arbejdshusbehandling altsaa ikke har hjulpet, og at den langvarige Frihedsberøvelse under disse Omstændigheder findes for uforholdsmæssig i Forhold til Forbrydelsens Grad. En saadan Praksis er i Strid med Lovens Tanke, saaledes som den er udtrykt i Motiverne og Straffelovens § 62, der fastslaar, at en tidligere Indsættelse i Arbejdshus kan træde i Stedet for de Forstraffe, som ellers skal foreligge. Det er ogsaa ganske logisk, at naar en Person er sat

i langvarig Forvaring, fordi de normale Straffe er virkningsløse paa ham, maa Forvaringen genoptages, naar det viser sig, at han efter Løsladelsen fortsætter sin Kriminalitet. At han hver femte Aar skal have Lejlighed til at godtgøre, at han fremdeles er forvaringsmoden, er ikke Udtryk for, at Arbejdshus gaar ud som Sikringsmiddel, naar det viser sig uden specialpræventiv Virkning. Efter de gjorte Erfaringer vil der i Fremtiden være Personer, som vil tilbringe en betydelig Del af deres Liv i Arbejdshuset kun afbrudt af den paabudte Løsladelse hvert femte Aar.

Efter Straffelovens § 65 kan en Person dømmes til *Sikkerhedsforvaring*, naar han efter at have udstaaet Fængselsstraf 1 Gang for Sædelighedsforbrydelse eller 2 Gange for andre Forbrydelser eller været i Arbejdshus i mindst 2 Aar, gør sig skyldig til Fængselsstraf, og de foreliggende Oplysninger kendetegner ham som en erhvervs- eller vanemæssig Forbryder, og Retten finder, at Hensynet til Samfundets Sikkerhed kræver det. Den ret vide Adgang, der her er aabnet Domstolene til at anvende Sikkerhedsforvaring, er, saa vidt det kan skønnes, i det store og hele benyttet med Tilbageholdenhed.

Ved første Indsættelse kan Løsladelse først ske efter 4 Aar, ved Indsættelse efter ny Dom efter 8 Aar; denne Gentagelsesvirkning bør saavel af principielle som af praktiske Grunde snarest fjernes fra Straffeloven. Sker Løsladelse til de nævnte Terminer ikke, kan Spørgsmaalet først rejses paany efter 2 Aar. Efter 20 Aar skal Løsladelse finde Sted, men hvis Fængselsnævnet finder det betænkeligt, kan Spørgsmaalet forelægges Retten, som kan beslutte Fortsættelse, dog kun for 5 Aar ad Gangen. Løsladelse efter 20 Aar eller senere er ubetinget, men ellers skal der fastsættes en Prøvetid paa mindst 2 Aar. Efter Nævnets Praksis er den som Regel 3, og viser Løsladte sig usikker i Prøvetiden, uden at hans Forhold anses fuldt tilstrækkelig til at begrunde Genindsættelse, sker det, at Nævnet forlænger Prøvetiden. Der anordnes Tilsyn, og egnet Ophold og saa vidt muligt Beskæftigelse sikres, før Løsladelse sker.

De forvarede har hidtil været anbragt i en deltil indrettet Afdeling i Statsfængslet i Horsens. Det har ikke været tilfredsstillende, at Anbringelsen saaledes i det ydre fik Præg af en Fortsættelse af det gamle Tugthus. Men man har fra Fængselsvæsnets Side gjort hvad der var muligt indenfor de givne Rammer, for at gøre Frihedsberøvelsen til Forvaring og ikke Straffeforanstaltning, og der er opnaaet betydeligt i saa Henseende. Det er dog fremdeles meget ønske-

ligt at faa en særlig Forvaringsanstalt, selv om den paa Grund af de Sikkerhedsforanstaltninger, der overfor disse Fanger maa anses for nødvendige, altid vil faa en vis Lighed med Fængsel.

Der er i de tolv Aar, som denne Redegørelse omfatter, afsagt ialt 97 Sikkerhedsforvaringsdomme vedrørende 92 Personer, idet 5 er Gengangere. Siden vi i 1937 kom op paa et dagligt Gennemsnitsbelæg af 50, blev Tallet staaende deromkring til 1942, men i Aarene 1943 til 45 er det steget til henholdsvis 59, 62 og 69. Aldersmæssigt er Fordelingen følgende: 3 var ved Indsættelsen i Alderen 21—25 Aar; Tilfældene skal være ganske særlige for at en saa tidlig Hensættelse i Sikkerhedsforvaring kan anses for tilstrækkelig begrundet; de 3 Tilfælde forekom i 1934 og 1935 og tør formentlig betragtes som Udtryk for den Usikkerhed, der sporedes i Begyndelsen, og som bragte enkelte uegnede ind i Anstalten. 4 var i Alderen 25—30 Aar, 39 i Alderen 30—40 Aar, 35 i Alderen 40—50 Aar, 14 i Alderen 56—60 Aar og 2 var over 60 Aar. Ingen kom ind med kun 1 Forstraf; 3 havde 2 Forstraffe, 7 havde 3, 2 havde 4 og 85 havde været straffet 5 Gange eller mere. De tidligere Straffe var i 70 Tilfælde Fængsel; i 22 Tilfælde havde Personen været i Arbejdshus og 5 havde som nævnt været i Sikkerhedsforvaring tidligere; 4 af disse paadrog sig den nye Sikkerhedsforvaringsdom allerede i Prøvetiden⁴). De Forbrydelser, som gav Anledning til Sikkerhedsforvaringsdommen, var i 92 Tilfælde Berigelsesforbrydelser, i 3 Tilfælde Sædelighedsforbrydelser, i 1 Tilfælde Brandstiftelse og i 1 Tilfælde Vold med Døden til Følge. Af de 92 indsatte er 4 døde, mens Forvaringen bestod, og

⁴) Naar der i disse Tilfælde foreligger ny Dom i Stedet for blot Genindsættelse, hænger det som Regel sammen med, at den prøveløsladte har benægtet det paasigtede Forhold. Fængselsnævnet mener af flere Grunde ikke at burde beslutte Genindsættelse blot paa Sigtelse, selv om den er velunderbygget. Sagen maa derfor i Benægtelsestilfælde til Domstolene. Overbevises sigtede, bliver Resultatet ny Dom til Straf eller Forvaring. I første Fald bliver der Tale om Afsoning efterfulgt af Genindsættelse i Forvaringen. Særlig rationelt er dette ikke, og det forekommer derfor — navnlig for Ungdomsfængselsfangers Vedkommende —, at der søges udvirket Benaadning for Straffen efter den nye Dom efterfulgt af Genindsættelse i Henhold til den tidligere Dom. Gaar den nye Dom ud paa Ungdomsfængsel, Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring falder Spørgsmaalet om yderligere Forvaring i Henhold til den tidligere Dom bort. Det vilde være ønskeligt ved Lovændring at give Domstolene Beføjelse til blot at paakende Bevisspørgsmaalet i Sager, hvor Fængselsnævnet har tilkendegivet, at det vil genindsætte, hvis Sigtelsen findes bevist.

32 er prøveløsladte, deraf 10 efter 4 Aar, 13 efter 6 Aar, 8 efter 8 Aar og 1 efter 10 Aar. Af de saaledes 32 prøveløsladte har 17 maattet genindsættes, men heraf er paany løsladte 2 efter 2 Aars Forløb, 1 efter 4 Aar og 1 efter 6 Aar. Kun 12 af de 32 har til Dato klaret Prøvetiden. Af disse 12 er 2 dog døde i Prøvetiden, 6 er senere dømt, heraf 1 til Sikkerhedsforvaring og 5 til Fængselsstraf fra 6 Maaneder til 2 Aar. Tilbage bliver kun 4, som ikke ses at have recidiveret. 1 af dem har dog faaet en Bøde for undtaget Tyveri efter Strfl.'s § 287. Iøvrigt er deres senere Skæbne uoplyst. Deres Alder er nu 63 Aar, 53 Aar, 50 Aar og 49 Aar. De er løsladt henholdsvis 1941, 1938, 1938 og 1940.

Hvad Beslutningen om Løsladelse angaar, er Lovens Synspunkt, saaledes som det har faaet klart Udtryk i Motiverne, at de paagældende maa anses upaavirkelige af Straf, og at Samfundet derfor ikke har andet Sikringsmiddel overfor dem end Forvaring. Denne bør derfor, siges det i Torps Motiver, opretholdes saalænge, den paagældende fremdeles skønnes farlig for Retssikkerheden og ikke længere. I 1917-Kommissionens Betænkning uddybes dette nærmere derhen, at Adgangen til Løsladelse før Udløbet af den foreskrevne Maksimalfrist beror paa, at Omstændigheder, der principielt er uafhængige af den paagældendes Forhold i Anstalten, kan tænkes at gøre en Løsladelse ønskelig eller forsvarlig, og der nævnes som Eksempler Helbredstilstand, den med Alder følgende Ændring i Karakter, Muligheden for betryggende Anbringelse udenfor Anstalten og desl.; men det tilføjes, at den dømte maa regne med at komme til at hense side den fulde Tid og kan ikke forvente, at god Opførsel i Anstalten vil være nok til at sikre ham tidligere Løsladelse. Selv om disse Synspunkter principielt maa fastholdes, former Praksis sig dog noget anderledes, end det saaledes var tænkt. Hos den forvarede, hvis Sindstilstand kan lide en Del under Uvisheden med Hensyn til Forvaringens Varighed, og som forstaaeligt nok har vanskeligt ved at blive fortrolig med Forskellen mellem Straf og Forvaring, næres en Forestilling om, at der maa være Forholdsmæssighed mellem Forseelsen og de Følger, den medfører. Han argumenterer med, at nu maa han have faaet tilstrækkelig Straf, og at han har opført sig tilfredsstillende i Anstalten. Denne Indstilling er forstaaelig. Han anbringes samme Sted som andre Fanger; officielt benyttes stadig Terminologien „Afsoning“ o. s. v. Fra Anstaltens Side ligger det af flere Grunde nær at være indstillet paa Afsoningssynspunktet, naar den har de

forskellige Kategorier af Fanger under samme Tag; fra Anstalts-synspunkt maa god Opførsel ogsaa være et væsentlig. Plus, naar Løsladelsesspørgsmaalet overvejes. Endelig har vi vel alle, maaske som en Reminiscens fra den gamle Straffeløvs System, en Følelse af Berettigelse i Kravet om en vis Forholdsmæssighed mellem sidste Forseelse og Reaktion. Selv om det i Praksis heroverfor klart fastholdes, at Fængselsnævnet ikke er et Organ for Strafudmaaling, har man dog i Tilfælde, hvor det drejede sig om ikke særlig farlige Forbrydere, fundet, at man efter en efter Omstændighederne længere eller kortere Tid maa tage Risikoen ved en Prøveløsladelse for at give den Internerede Lejlighed til at vise, om Forvaring vedblivende er begrundet, skønt der egentlig ikke havde vist sig Tegn paa ændret Indstilling. Gaar det godt, er det kun tilfredsstillende, og gaar det galt — hvad det altsaa hyppigst gør — virker det i alt Fald beroligende paa Sindene til alle Sider, at det er blevet bragt paa det rene, at det er med Rette Interneringen fortsætter.

Efter det Indtryk, man kan danne sig af Sikkerhedsforvarengens Klientel paa Grundlag af det Materiale, der passerer Nævnet, Forakter, Indstilling m. m., og efter de Erfaringer, der er indhøstet, er det med god Grund, at det har mistet Bevægelsesfriheden. Lovens Betingelser for Anvendelse af Sikkerhedsforvaring er som Regel til Stede i Overmaal. Personerne er straffede ofte og strengt uden Virkning. Det er i al Almindelighed ikke ringe udrustede Individuer, og de skulde efter deres fysiske og intellektuelle Forudsætninger have gode Muligheder for at klare sig i Livet. De har ofte, hvad man kalder gode Evner, og adskillige har Anlæg for et og andet. De kan ikke sjældent levere i enhver Henseende ganske velskrevne Breve og ræsonnere fornuftigt over deres Situation og Beslutning om at ændre Livsførelse. Det kan være Komedienspil uden alvorlig Vilje bag, men det kan ogsaa være fuldt oprigtigt. Det er betegnende, at de disciplinært gennemgaaende volder mindre Vanskeligheder end Arbejdshusfangerne. Forskellen kan ikke forklares alene ved, at de er mere anstaltsvante; de er klogere og har mere Hold paa sig selv — man kan godt sige mere Karakter. Undtagelser er der naturligvis fra Hovedreglen. Der kommer enkelte ind, hvis Psyke gør dem uskikkede til denne Forvaringsform, og som derfor kan volde betydeligt Besvær i Anstalten. Der savnes her en Sikkerhedsventil, en Adgang til Overflytning til anden Forvaringsform, hvorved naturligvis navnlig maa tænkes paa Psykopatforvaring. Kan man i saadanne Tilfælde ikke

faa Personen indlagt paa Sindssygehospital, er man vanskeligt stillet. Thi den Udvej at løslade Personen paa Prøve for at give ham Lejlighed til ved ny Forbrydelse og Dom at faa Adgang til det rette Anbringelsessted er jo af flere Grunde uakceptabel.

Det er uundgaaeligt i Arbejdet med disse Fanger at rejse Spørgsmaalet, hvad Aarsagen er til, at de er eller er blevet saa fikserede i Kriminalitet, at hverken de opdragende og forbedrende Foranstaltninger eller de langvarige Straffes Afskrækkelse har været uden Virkning paa dem. De kan oprigtigt erklære sig „trætte“ af Anstaltslivet og bedyre, at de nu har faaet nok, og de ved, hvad der venter dem, hvis de recidiverer i Prøvetiden, og dog gentager den gamle Historie sig. Det er ingenlunde altid, fordi Tilværelsen volder dem i hvert Fald ydre Tilpasningsvanskeligheder, eller fordi det kniber med Udkommet. Jeg skal nævne et Par Eksempler, der, om de end ikke er almengyldige, dog er ganske illustrerende. En midaldrende Mand blev løsladt til Plads paa en Gaard, hvor han havde været før. Der var intet paaviseligt i Vejen med hans Forstand. Han var en ganske dueilig Arbejder, som passede sit Arbejde tilfredsstillende og stod i godt Forhold til Familien paa Gaarden. Hans Økonomi var i Orden, og alt tegnede godt. En Aften sad han, Husbonden og dennes Børn og spillede Kort. De holdt en lille Pause, mens Husbonden gik ud for at røgte Hestene til Natten; prøveløsladte benyttede Pausen til at gaa over Vejen til Brugsforeningen, hvis Beboere han vidste var til Bal i Forsamlingshuset, og bryde ind, stjæle nogle Sokker og anden lignende i beskedent Omfang og vende tilbage til Kortspillet. Noget forstaaeligt Motiv kunde ikke udfindes. — En anden med tilsyneladende gode Forudsætninger og Forsætter var kommet godt i Gang i en Provinsby. Han havde Arbejde, var blevet forlovet med en Kvinde med eget Hus, havde Pelsdyravl som Fritidssyssel og samlet sig et Par Tusinde Kroner. Det saa lovende ud. En Aften traf han et Par Mand, som han kendte lidt til i Forvejen. De vidste, hvor der stod nogle Bildæk; det var under Krigen, da saadanne var let afsættelige og dyre Varer. Han blev dømt som Hæler, men var vel nok medansvarlig for selve Tyveriet. Hvorfor svigter de overvældende Motiver til at holde sig fri af en Betise som denne hos den velbegavede, flittige og i andre Henseender fornuftige Mand? Jeg skal afholde mig fra at forsøge at rubricere saadanne Personer i en eller anden Kategori, men blot holde mig til den Kendsgerning, at vi har kraftig Bekræftelse paa, at der er Personer, som uhjælpelig reagerer

som disse. De kan ikke med Rette betegnes som professionelle Forbrydere; der er noget anormalt i den sjælelige Opbygning, eller i de psykiske Valører saadan som Naturen eller Livets Tilskikkelse har formet dem, noget Personen og andre staar hjælpeløse overfor. De egentlige professionelle Tyve gaar efter gammel Erfaring ikke sjældent ud af Løbepanen, naar Omkostningerne — Straffene — bliver for store. Men ogsaa saadanne kan blive hængende. Jeg nævner et Eksempel, som nok er noget særegent, men som har interesseret mig særlig. Han var københavnsk Indbrudstyv og endte i Sikkerhedsforvaring. Han blev under Forvaringen angivelig religiøst grebet og skabte sig en betydelig good-will, der naturligt førte til Prøveløsladelse. Jeg kendte ham indgaaende fra den gamle Kriminalrets Tid og havde svært ved at tro paa Omvendelsen; jeg havde den Opfattelse af ham, at den prædominerende Forestilling hos ham var, at et Tyveri maatte kunne laves saadan, at Gerningsmanden ikke kunde opdages. Han kom til København; Politiet fik hurtigt Mistanke til ham, skyggede ham og tog ham paa fersk Gerning ved et Indbrud i en Forretning i Byens centrale Forretningskvarter. Saa blev han tilsyneladende sindssyg og kom paa Sindssygehospital. Det fik ogsaa Ende, og nu gaar han og passer sin Dont i Sikkerhedsforvaringen. Hvad der egentlig foregaar i hans Hjerne kan være vanskeligt nok at faa rede paa, men eet maa være sikkert: Samfundet kan ikke være tjent med at have ham gaaende frit omkring.

De sikkerhedsforvarede udgør i det hele et særdeles interessant kriminologisk Materiale. Man har her en udsøgt Samling kriminelle Livsløb. Der er i mange Henseender forskellige, men alle fikserede i Kriminalitet, og tilsammen repræsenterer de det danske Samfunds Topbelastning af inkarnerede Lovovertrædere. Materialet fortjener en udførlig Behandling. Der bør dog ikke lægges saa megen Vægt paa at faa de forvaredes Data og Karakteristika noterede og skematiserede som paa at faa den enkeltes Liv og Forhold til Omverdenen berettet paa Grundlag af alt, hvad der foreligger om ham. Jeg tror, at saadanne Beretninger vilde kunne bidrage til den almene Forstaaelse af de herhen hørende Problemer, som er af saa væsentlig Betydning for den rationelle, lidenskabsløse Behandling af dem.

Skulde jeg til Slut give et samlet Udtryk for Erfaringerne i Fængselsnævnet, kan jeg sige, at Udskillelsen af den ovenfor berørte Kategorier af Lovovertrædere til Forsorg, Særbehandling eller Forvaring har været et betydeligt Fremskridt. De ved Lovens Udstedelse næ-

rede Forventninger er i det store og hele indfriet; der er vundet Terræn for den rationelle Bekæmpelse af Kriminaliteten. Disse Fremskridt er vundet uden Tilsidesættelse af generalpræventive eller specialpræventive Hensyn. Men maaske vil der være en Følelse af, at nogle af Foranstaltningerne, navnlig Sikkerhedsforvaringen, kan være en for haard Reaktion overfor Individet i Forhold til den Fare, der truer fra hans Side. Som Bestemmelserne hidtil er praktiseret, er denne Indvending uden Berettigelse. Efter det Kendskab, vi nu har til de forvarede, kan vi roligt fastslaa, at de sædvanlige Frihedsstraffe ikke vilde have afholdt dem fra Forbrydelser. Under det ældre Straffesystem vilde de have faaet Lejlighed til at forulempe Medborgere med nogle flere Forbrydelser, de vilde være vandret ind og ud af Fængslerne og have paaført Samfundet Udgifter og Besvær med Retssager o. s. v. Men Frihedsperioder af Betydning er der ingen Grund til at antage, at de vilde have haft.

Men naturligvis er vi ikke ved Vejs Ende med de vundne Fremskridt. Jeg har allerede anført adskillige Ønsker om Ændringer i den bestaaende Ordning, og der er forskellige andre. Navnlig er en yderligere Udbygning af Ungdomsfængslet og en mere formaals-svarende Sikkerhedsforvaringsanstalt af aktuel Interesse.

Og mon ikke de gjorte Erfaringer kan bane Vej for en yderligere Landvinding for Tanken om at lade Kurens (Straffens) Virkning komme i Betragtning ved Beslutning om dens Art og Varighed.

Den hidtidige Anvendelse af de almindelige Frihedsstraffe har naturligvis haft en generalpræventiv Virkning; men specialpræventivt er Virkningen utvivlsomt ofte negativ eller ligefrem skadelig. Drejer det sig om Forbrydelsen, der er Resultat af sammenstødende Forhold, Situationsforbrydelsen, den singulære Begivenhed i en Persons Liv, er den generalpræventive Funktion af Straf fremdeles overvejende — i et vist Omfang er her faktisk ingen specialpræventiv Opgave; og i saadanne Tilfælde gør Frihedsberøvelsen maaske ikke større individuel Skade. Men hvor Kriminaliteten maa antages at staa i Forbindelse med Elementer i Personens psykiske habitus eller Indstilling, som maa formodes at ville give sig kriminelle Udslag ogsaa i Fremtiden, bør Behandlingen afpasses efter Tilfældets Natur. Her er det praktisk taget ugørligt paa Forhaand at fastsætte Midler og Varighed, naar man vil gøre sig Forhaabning om at naa Formaalet bedst muligt at værne mod de Handlinger, som er belagt med Straf, og at bringe Personen paa den rette Vej. Ved Dommen at bestemme

Straffemaade og Varighed er overfor Personer af denne Kategori ligesaa u hensigtsmæssigt, som det vilde være allerede ved en Hospitalsindlæggelse at fiksere Behandlingsmaade og Udskrivningsdato.

I Tilfælde af denne Art burde Domstolenes Opgave begrænses til at fastslaa Lovovertrædelsens Art og Grad, medens et Organ af sagkyndige overtager Beslutningerne vedrørende Behandlingen af Lovovertræderne. Hermed vilde være gjort et Skridt yderligere i Retning af mere effektiv Beskyttelse af Samfundet og mere adækvat Behandling af de Medborgere, som Skæbnen har belastet med Tilpasningsvanskeligheder, som Flertallet lykkeligvis er forskaanet for.

Jesper Simonsen.